

Středoškolská odborná činnost

Obor SOČ: 04. Biologie

BARF – Krmení psů přirozenou stravou

Autor:

Denisa Lajmarová

Škola:

Gymnázium Kroměříž
Masarykovo nám. 496
767 01 Kroměříž

Prohlašuji, že jsem svou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem veškerou použitou literaturu. Postup při tvorbě je v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů v platném znění.

V Kroměříži dne 3.3. 2013

podpis:

Chtěla bych poděkovat paní Kateřině Novosádové za informace a velmi podrobně a prakticky popsanou problematiku BARF v její knize, jež se stala hlavním zdrojem informací pro mou práci.

Dále jsem velmi vděčná svému příteli Tomáši Glabazňovi, který mi pomohl udělat první krok a já jsem začala krmit přirozenou stravou své dva psy i jeho pět psích společníků.

Anotace

V dnešní době je běžné, dostupné i moderní krmit psy průmyslově vyráběnou stravou. Cílem mé práce je ukázání kynologické veřejnosti, že výživa ve formě čerstvého masa a přílohy je pro psa mnohem zdravější, výživnější a chutnější. Dokonce je v mnoha případech levnější a dostupná pro všechny zájemce.

Klíčová slova: BARF, maso, kosti, přílohy

Obsah

Úvod	6
BARF	8
. Výhody krmení čerstvou potravou	10
. Nevýhody krmení čerstvou potravou	9
. Mýty o krmení čerstvou potravou	11
Maso	13
. Paraziti	13
. Druhy masa	14
. Vnitřnosti	15
Kosti	17
. Jehlový reflex	17
Přílohy	18
. Zelenina	18
. Ovoce	19
. Obiloviny	19
Ostatní složky stravy	20
. Mléčné výrobky	20
. Doplnky	20
. Voda	22
. Pamlsky	22
. Nevhodné potraviny	23
Výpočet krmné dávky	24
. Příklad jídelníčku	24
BARF v praxi	28
. Další příklady kompletních misek a krmení BARF	28
Výzkum k seminární práci	31
. Dotazník	31
. Výsledky	32
Závěr	33
Seznam použité literatury	34

Úvod

Jsem majitelkou dvou aktivně sportujících psů, kteří se během sezóny účastní mnoha závodů a potřebují být ve výborné kondici a mít na sobě dostatečné množství svalové hmoty. Před několika lety jsem poprvé zaslechla pojem BARF, bohužel však o něm bylo jen velmi málo napsáno a já jsem krmila svá zvířata nejkvalitnějšími granulemi, které byly v té době na trhu. Bohužel, ani nejvyšší podíl čistého dehydrovaného masa, zeleniny, ovoce, bylinek a nulové procento obilovin se nemůže vyrovnat čerstvé stravě, jež jsem svým psům začala podávat před rokem. Nyní pozoruji, že jsou v mnohem lepší kondici, podstatně se jim upravilo trávení, nebývají nadmutí. Syrové maso i zeleninu, případně další přílohy, přijímají s obrovskou chutí. Přestože se jedná o malá plemena, nemají problémy se zubním kamenem. Navíc můžu krmnou dávku upravovat dle aktuální potřeby a podle toho volit i druh masa či příloh. Jsem s přirozenou stravou, kterou svým psům nabízím, velmi spokojená a ráda bych s pojmem BARF seznámila širší veřejnost.

BARF

Vznik dnes již mezinárodně zažitý a používaný zkratky pro krmení masožravých domácích zvířat přirozenou stravou je nejasný. Některé zdroje uvádějí, že na počátku bylo slovní spojení *Bones And Raw Food*, v překladu kosti a syrová potrava, jinde se dočtete, že se původně používal název *Born Again Raw Feeders*, přeloženo znovuzrozen krmit syrově. Jiní chovatelé pak rádi použijí název *Biologisch Artgerechte Rohe Futurung*, tedy biologicky vhodná syrová výživa.

Ke krmení psů a jiných zvířat právě doma připravovanou syrovou stravou se v posledních letech přiklání stále více majitelů domácích zvířat. BARF je inspirován výživou divoce žijících psovitých šelem, zejména vlka. Hlavní složkou jídelníčku je syrové maso, syrové vnitřnosti a syrové kosti, syrové ovoce a zelenina.

Pes domácí (*Canis familiaris*) a všechny ostatní psovitě šelmy mají společný fylogenetický vývoj a díky tomu i stejné chování a do určité míry i podobné tělesné znaky. Psovitě šelmy se vyvinuly z masožravých savců, ale narozdíl od většiny ostatních šelem jsou psi všežravci. Chrup i trávicí trakt psa je utvářen pro přijímání smíšené potravy. Při rozboru trusu vlků a dalších psovitých šelem byly objeveny zbytky rostlinné potravy, ale také například ovocné pecky. Na jazyku psů je umístěno velmi málo chuťových pohárků a jsou proto ochotni konzumovat téměř vše, co by jim mohlo poskytnout výživné látky. Na druhou stranu je však u psů vyvinut snadno navoditelný zvracivý reflex, který psovi umožňuje vyvrhnout přijatou potravu, kterou později vyhodnotí jako nechutnou či nebezpečnou. To je také častý důvod opakovaného zvracení psů krmených průmyslově vyráběnou stravou. Organismus určitého živočišného druhu potřebuje tisíce let k přeměně na jiný druh potravy, proto si nemůžeme myslet, že pro domestikované psy je přirozenější krmení granulami.

Vyvážená strava je nezbytná pro zdravý vývoj psa, jeho kostry, svalstva a kvalitní srsti. Maso by mělo být hlavní složkou stravy, je primárním zdrojem bílkovin a tuku. Bílkoviny dodávají tělu životně důležité stavební látky. Sacharidy jsou pro organismus zdrojem energie. Při nadměrném přísunu se mění v tuky, které se v těle ukládají. Tuky jsou nejkoncentrovanější formou energie. Dělí se na nenasycené jež jsou pro psa životně důležité a ovlivňují chov vnitřních orgánů, a nasycené. Zbylou část psího jídelníčku by měly tvořit další stravitelné látky a nestravitelná vláknina v podobě syrové energeticky málo významné zeleniny, která je ale nezbytná pro správnou funkci střev, a také vitamíny a minerály.

Výhody krmení psů čerstvou potravou

- **Vím, co pes jí.** Do misky svému čtyřnohému příteli dávám ve správném poměru pouze čerstvé maso (obsahuje maso, vnitřnosti, kosti), přílohu (čerstvou zeleninu, ovoce, ovesné vločky, rýže, těstoviny) a doplňky (olej, bylinky, minerální přípravky, vitamíny). Přestože se mnoho chovatelů snaží vybírat nejkvalitnější průmyslově vyráběná krmiva a poctivě studují složení, bohužel netuší, co se schovává za určitými názvy. Vedlejší výrobky živočišného původu, které bývají přední složkou granulí, nemají s čerstvým masem nic společného. V případě některých výrobců se může jednat o staré maso, nohy, kopyta, zobáky, peří, srst. Většina granulí navíc obsahuje velké procento obilovin a výrobků rostlinného původu, což jsou ve většině případů otruby a rostlinné zbytky.
- **Nekrmím psa žádnými glutamáty, chemickými dochucovadly ani konzervačními látkami.** Nejsou-li na obalech granulí a konzerv uvedeny, neznamena to, že je tohle krmivo neobsahuje. Výrobce pouze používá při výrobě rostlinné a živočišné moučky, které již sladidla a konzervanty obsahují. Jinak by nebylo možné, aby měla průmyslově vyráběná krmiva trvanlivost i několik let při pokojové teplotě. Naopak syrová strava je vždy čerstvá, takže neobsahuje žádné skryté plísně.
- **Syrová strava je pro psa nejstravitelnější a z čerstvých surovin tělo využije nejvíce potřebných látek.** Granule a jiná termicky extrudovaná krmiva jsou vyráběna při teplotách 120-200 °C. Tato teplota způsobuje, že kromě bílkovin, tuků a enzymů je většina přírodních vitamínů a minerálních látek zničena nebo poškozena. Proto se přidávají vitamíny a minerály umělé, které jsou ale pro tělo jen velmi málo využitelné a trávicím traktem psa jednoduše pouze beze stopy projdou.
- **Protože je syrová strava pro psa přirozená, pes na ní výborně prospívá.** To oceníme zvláště v období růstu, kdy pes potřebuje velmi kvalitní stravu pro správný vývoj.
- **Při krmení čerstvou potravou je riziko zažívacích potíží malé, protože syrové maso a zelenina jsou kompletně stravitelné do 24 hodin.** Mnohdy je interval mezi pozřením a vyloučením stravy ještě kratší, což je příliš krátká doba na působení různých mikroorganismů a parazitů. Vysoký podíl obilí v některých granulích způsobuje také různé trávicí problémy, protože maso je prvotní podnět pro vytvoření trávicích enzymů. Vytváří se nedostatečné množství žaludečních šťáv, což má za následek nedokonalé strávení potravy a tvorbu bakterií. Dlouhé a nedokonalé trávení způsobuje také kvašení a nadýmání, které může u některých plemen vést až k velmi nebezpečné torzi žaludku, ale také je výborným prostředím pro množení různých parazitů.
- **Jedině BARF zajistí psovi pestrou a vyváženou stravu bez trávicích komplikací.** Krmíte-li určitý druh granulí, není strava pestrá, i když by měla být vyvážená. Časté střídání značek krmiva nebo míchání druhů krmení nadměrně zatěžuje zažívací systém.
- **Trávení různých druhů potravy, jako jsou druhy masa či zeleniny, zajistí správnou funkci žaludku.** Při dlouhodobém krmení jednotnou stravou žaludek psa „zleniví“ a „odvykne si“ trávit jinou potravu. Potom se často stává, že při jednorázovém nakrmení pamlskem či zpestřením stravy, byť vhodnou potravinou, způsobí žaludeční potíže.

- **Žvýkání masa napomáhá ke zdravému fungování žvýkacích svalů a okusování kostí je nejúčinnější obranou proti zubnímu kameni, protože dochází k jeho přirozenému obrušování.** Tvar zubů psa je přizpůsoben ke krmení masem, naopak v důsledku množení bakterií ze zbytků granulí vzniká zubní kámen, následně zánět dásní.
- **Majitelé více psů nemusí kupovat každému individuálně jiný druh průmyslově vyráběného krmiva, doporučený pro jeho velikost, věk, zátěž apod.** Složení syrové stravy je pro většinu psů v běžné zátěži stejné.
- **Můžeme vždy okamžitě reagovat na změnu potřeby psa.** To je důležité zejména při zvýšené zátěži, kdy situaci nevyřeší pouze zvýšení krmné dávky.
- **V případě, že náš pes trpí nějakou nemocí nebo alergií, můžeme mu vytvořit jídelníček, jaký potřebuje.** Na trhu jsou dostupné mnohé značky granulí, které jsou vyrobeny pro určitou dietu, problém však nastává v případě, má-li pes kombinaci různých onemocnění a potřebuje individuální krmnou dávku.
- **Pes krmený čerstvou stravou vyprodukuje mnohem méně trusu než pes krmený granulemi.** To je důsledek vysoké stravitelnosti syrové stravy. Navíc je jeho vyprazdňování zpravidla řízeno pravidelnými krmnými dávkami a rychlým a dokonalým trávením.
- **Jsme-li majitelem psa, kterému se musí mechanicky vyprazdňovat anální žlázy, máme po problému.** Vylučování tvrdších exkrementů obsahujících části ztrávených kostí zaručuje přirozeně správnou funkci análních žláz.
- **Krmení syrovou stravou patří k nejlevnějším druhům krmení.** Nej kvalitnější krmivo je přibližně o polovinu dražší než kompletní syrová strava. Průměrné granule, které však zdaleka nepokryjí potřeby psa pro zdravé fungování organismu cenově odpovídají vyváženému doma připravovanému krmení. Naopak zcela podřadná krmiva, která obsahují jen minimální procento výživné složky, ale mají propracovanou reklamu, jsou dražší. Syrové maso žádnou reklamu nepotřebuje, proto se jeho cena v tomto ohledu nezvyšuje. V neposlední řadě je možné zjistit, kde se dá maso koupit na nejnižší cenu a vyhýbat se dražším druhům, jako je například telecí nebo tuňák. Vždy ale budete přesně vědět, čím psa krmíte. *(vlastní výzkum v internetových obchodech leden 2013)*
- **BARF většině psů chutná.** Odpadá problém přimícháváním různých pochutin do granulí, které pes odmítá žrát. Pohled na psa, který s chutí během několika sekund sežere plnou misku doma připravované stravy, je nenahraditelný.

Neyhody krmení psů čerstvou potravou

• **Sestavení vyváženého jídelníčku se na první pohled zdá složité.** Není nic jednoduššího, než koupit drahé průmyslově vyráběné krmivo a žít s pocitem, že pes denně přijímá všechny potřebné látky k fungování organismu. Přestože to tak nefunguje, především není nutné přijímání všech vitamínů a minerálů denně. Všechny látky, které tělo potřebuje, se vstřebávají postupně a jejich pravidelný přísun je vhodný v určitém poměru podle potřeb konkrétních psů v jiném časovém horizontu. U psů krmených granulami výrobce zajišťuje, že v předepsané krmné dávce na určitou váhu je vyvážený poměr všech potřebných látek. Už ale nikdo nevidí, že zvýšení dávky krmiva v období zátěže pouze za účelem vyššího příjmu energie znamená také více všech ostatních složek v krmivu. Při krmení syrovou stravou pes přijímá různé látky v rádech týdnů i měsíců a často z jiného zdroje, například druhu masa či zeleniny, což je pro zdravý vývoj velmi důležité.

K sestavení krmné dávky je možné využít různých tabulek, odborných textů nebo se zeptat veterináře či zkušeného chovatele a alespoň zhruba doporučená množství dodržet. Bude-li strava psa přirozená a pestrá, obohacená o různé bylinky, oleje a jiné přírodní doplňky, není na místě se obávat, že bychom mohli při krmení něco zkazit, případně zanedbat. Postupem času získá každý zkušenosti, pozná, jestli je jeho pes v ideální kondici a podle toho individuálně rozmýšlí vše, co pes dostane do misky.

• **Výběr a nákup masa je komplikovaný.** V případě majitelů malých psů není problém nakupovat v řeznictvích či obchodních řetězcích v kvalitě pro lidskou spotřebu. Při správném výběru masa není tento způsob nákupu příliš finančně náročný a masové směsi se dají doma namlít mlýnkem. Majitelé větších zvířat či početnějších smeček využívají nákupu v internetových obchodech, které se specializují na prodej krmného masa. Většinou se jedná o maso v potravinářské kvalitě, jsou zde dostupné různé druhy kusového masa, masové směsi, kosti a především nejrůznější vnitřnosti. Často nabízejí také doplňky pro psy krmené doma připravovanou stravou, krmné těstoviny, ovesné vločky, sušené maso a vnitřnosti jako pamlsky, oleje nebo bylinky. Dokonce se vyrábějí již kompletně hotové směsi, které obasahují ideální poměr masa, kostí, vnitřností i zeleniny, které chovatelé ocení například při výletech mimo domov, kde mají k dispozici mrazák. Objednávka z takových obchodů se pak většinou dováží přímo k zákazníkovi domů. Majitelé menších psů a kapacitně méně objemných mrazáků můžou využít možnosti poboček obchodů s krmným masem, které se nachází ve většině měst. Vždy se dá nákup masa, ale i zeleniny, vyřešit.

• **Při dovolených mimo domov může být BARF problémem.** Záleží na místě, délce pobytu a na možnostech uskladnění masa. Nejvhodnější je krmit i v době pobytu mimo domov tak, jak je pes zvyklý. Syrovým masem a čerstvou zeleninou. Pokud si předem zjistíme, zda jedeme do místa, kde bude k dispozici lednice či mrazák, je velmi pohodlné si doma předem do krabiček či sáčků připravit porce na každý den, vždy dostatečně dopředu rozmrazit a doplnit čerstvou, sušenou či s masem zmraženou zeleninou. Další možností je nákup masa a zeleniny v místě dovolené. Mnoho chovatelů si také maso i zeleninu a ovoce předem nasuší a podává jen zalité vlažnou vodou. V takovém případě je však nutné dávat pozor při sestavení krmné dávky, protože maso zmenší při sušení svůj objem až o 70 %. Sušené maso se dá také koupit, ať již ve formě celých plátků, nebo drti, která se před podáním zalévá vodou a tvoří potom hustou kaši. Je ale nutné si předem doma na každém psovi vyzkoušet snášenlivost, protože tyhle směsi bývají často velmi tučné a mohou působit průjem. Můžeme také nakoupit 100% masové konzervy, které jsou na trhu dostupné. Dají se doplnit zeleninou čerstvou, sušenou a v nouzi a krátkodobě také žádnou.

Mýty o krmení čerstvou potravou

• **Pes, který ochutná krev, bude nebezpečný.** Není prokázána žádná souvislost s krmením syrovou potravou a agresivitou u psů. Tato pověra vznikla pravděpodobně v době, kdy byli psi uvázáni u boudy a byli krmení vším, co již lidé nechtěli jíst. Mohly to být také části zabitých zvířat, které nebyly vhodné k lidské spotřebě. Takový běžný vesnický pes, který byl celý den uvázaný u boudy a často v něm kolovala krev loveckého plemene, se pak při každé možnosti vrhal na domácí zvířata, či si ze samoty a izolace od okolí vytvořil agresivní reakce k lidem. Rozhodně ale nelze říct, že by to dělal proto, aby cítil krev. I já mám doma Parson Russell teriéra, který honil a noroval zvěř, i když byl krmený granulemi. Při přechodu na BARF jsem v tomto ohledu rozhodně nepozorovala žádnou změnu chování. A můj jorkširský teriér odjakživa lovil a žral myši. Rozdíl je pouze v tom, že při krmení granulemi je obvykle zvracel, nyní je bez problému celé stráví.

• **Kosti jsou pro psa nebezpečné.** To je samozřejmě pravda, jedná-li se o kosti vařené, pečené, nebo jinak tepelně upravované. Kosti tepelnou úpravou mění svou strukturu, ztvrdnou a zkřehnou a pak se lámou na velmi ostré úlomky, které jsou jen obtížně stravitelné a mohou poškodit trávicí trakt psa. Nevhodné je také podávání velkého množství syrových kostí, jejichž poměr by měl v krmné dávce tvořit zhruba 20-30 %. Nadměrná dávka by však mohla u psa způsobit nebezpečnou zácpu, stejně jako podávání příliš ořezaných kostí, na kterých nezbylo téměř žádné maso. Takové kosti se navíc špatně tráví, protože hlavním podnětem pro tvorbu trávicích enzymů v žaludku je maso. Vhodné je podávání velkých tvrdých kostí na čištění zubů a pro zabavení psa, měkkí a dostatečně obalené masem potom zařadit do sestavené krmné dávky. Není na místě se obávat například drůbežích nebo rybích kostí. Sliny psa kosti obalí, a tak nehrozí jejich zapíchnutí do krku, a žaludeční šťávy kost dostatečně natráví, aby dále do střeva postupovaly jen měkké zbytky. Navíc se každý pes narodí s tzv. *Jehlovým reflexem*, který způsobí, že při dotyku ostrého konce kosti stěna žaludku či střeva uhne, obejme kost z bohu a otočí ji tupým koncem tak, aby nedošlo k poranění. Tento reflex ovšem může dlouhodobým nevyužíváním během života psa vymizet, což je další důvod, proč mají psi krmení granulemi větší potíže při pozření různých předmětů, než zvířata krmená syrovou stravou. A kosti jsou nezbytné především pro štěňata a psy v růstu. Malým plemenům a velmi mladým štěňatům můžeme kosti pomlít, případně nasekat na menší kousky. Určitě ale neexistuje způsob, jak pokrýt potřebu vápníku psa jiným způsobem, než kostmi. Podávání kostí je možné doplnit vhodným olejem, který podpoří jejich trávení.

• **Syrové maso je pro psa nebezpečné.** Tento mýtus vznikl pravděpodobně z faktu, že syrové maso může obsahovat parazity. Proto krmíme pouze maso, které pochází z veterinárně prověřených a nezávadných zdrojů. Je také třeba vzít na vědomí, že čerstvá potrava je plně stravitelná do 24 hodin, takže je riziko uchycení parazitů v zažívacím traktu malé. Navíc je prostředí psího žaludku velmi kyselé (pH 0,5-1), takže většinu případných parazitů či zárodků spolehlivě zničí.

• **Pokud bude mít štěně v době vývoje ve stravě nadbytek vápníku z kostí či mléčných výrobků, může přerůst.** Příliš vysoký poměr vápníku opravdu není pro vývoj organismu vhodný. Způsobuje však úplně jiné problémy, než nadměrnou velikost. Kohoutková výška je dána geneticky. Kromě poměru vápníku se ve výživě štěňat musí hlídat také přebytek fosforu, proto se řídíme podle doporučených dávek pro daný věk. Kosti, případně i mléčné výrobky, jsou pro zdravý vývoj nezbytně nutné.

• **Když si přivezu od chovatele štěně, které bylo krmeno granulemi, musím jimi psa živit až do dospělosti, jinak mu můžu přivodit problémy ve vývoji.** Toto tvrzení rozhodně není pravdivé. Naopak, v období vývoje je velmi důležité krmit zvíře pestrrou, vyváženou a kvalitní stravou. Navíc bychom zbytečně pejskovi způsobili pozdější potíže, které může způsobovat „zlenivělý“ žaludek či částečná ztráta jehlového reflexu.

• **Můj pes je celý život krmený průmyslově vyráběnou stravou. Už nelze přejít na BARF.** Pokud se tak ať již z jakéhokoliv důvodu stalo, není všem dnům konec. Samozřejmě je možné druh krmení změnit, ale musíme postupovat pozvolna. Velmi nevhodné by bylo míchání granulí a čerstvé stravy dohromady. Proto necháme pejska jeden den vyhladovět a strávit zbytky granulí, případně jej jeden den krmíme pouze omezeným množstvím dobře stravitelných mléčných výrobků. Další den přejdeme na lehce stravitelné druhy masa, které můžou být zpočátku povařené. Vařená nebo spařená by v několika prvních dnech měla být i zelenina. Postupně pejska sledujeme, jak prospívá, a během několika dní až týdnů přejdeme na plnohodnotnou čerstvou stravu.

• **Lovečtí psi budou neovladatelní a budou si bránit vůdcův úlovek, protože znají chuť masa.** Toto chování je způsobeno jen nedostatečným nebo špatným výcvikem, nemá nic společného s vůní čerstvého masa. V dávné historii byli masem krmení všichni lovečtí psi, protože průmyslově vyráběné krmivo neexistovalo, a nic podobného nebylo vyzorováno nebo popsáno.

Ilustrace 1: Různé druhy granulí

Maso

V objemu krmných dávek obsahuje maso **50-60 %**. Masem v psím jídelníčku rozumíme svalovinu, vnitřnosti, šlachy, tuk a kůži, krmeno ideálně v poměru **70 %** čisté svaloviny, **30 %** vnitřností a ostatních složek masa.

Maso obsahuje plnohodnotné bílkoviny, které jsou životně důležité pro stavbu a obnovu buněk a jsou zdrojem energie. Maso obsahuje 50-80 % vody, 15-25 % bílkovin, 2-50 % tuku a nižší procenta dusíkatých látek nebílkovinných, bezdusíkatých látek a anorganických látek. Svalovina je významným zdrojem vitamínů, především skupiny B, obsahuje i minerály a stopové prvky (fosfor, železo, vápník, hořčík, draslík, sodík). Zejména v tukové tkáni či v játrech nalezneme také lipofilní vitamíny A, D a E. Rybí masa jsou bohatá na obsah jodu a nenasycených mastných kyselin (omega 3 a omega 6). Další důležitou složkou masa je kyselina taurin. Primárně se vytváří z aminokyseliny cysteinu. Energetická hodnota masa je dána obsahem tuku a vody v mase, přičemž čímž tučnější maso, tím menší podíl vody.

Barva masa je dána množstvím hemových barviv, především svalové barvivo *myoglobin* a barvivo červených krvinek *hemoglobin*. Svaly namáhané pohybem jsou bohatší na myoglobin a protože mladá zvířata ho mají méně, jejich maso je světlejší. Červenější druhy masa obsahují také větší podíl dvoumocného železa, které je vysoce stravitelné a pro psa velmi dobře využitelné. Nejvíce ho najdeme ve velrybím mase, zvěřině, koňském a hovězím mase. Nedostatek vysoce stravitelného železa v krmivu vede k anemickým onemocněním.

Veškeré maso i kosti, které zkrmujeme, je vhodné před podáváním alespoň 48 hodin přemrazit. Důležité je také správné rozmrazení, které by mělo probíhat při nižších teplotách, ideálně v chladničce. Nikdy nezkrmujeme zmrzlé maso, které by mohlo psovi způsobit nežádoucí trávicí potíže. Ideální je podávání větších kusů masa i kostí, které napomáhají čistit zuby a zajišťují správnou funkci trávení.

Paraziti

Krmení syrovým masem je často spojováno s nákazou nejrůznějšími parazity. Přestože veškerá masa v potravinářské i krmné kvalitě pochází z přísně kontrolovaných chovů a jsou prostá všech nebezpečných mikroorganismů nebo živočichů, maso před podáváním hluboce zamrazujeme. Důležité je také pravidelné odčervování a odběšování psů.

Nejčastější obavy se vyskytují při krmení vepřového, případně kteréhokoliv jiného masa, jehož svalovina by mohla obsahovat cysty s larvami *Svalovce stočeného*. To je však u kontrolovaného masa velmi nepravděpodobné. Téměř všechny druhy savců kromě člověka a primátů mohou být nakaženy virem *Aujeszkyho choroby*, u psů k tomu může dojít sežráním nakaženého masa. Pozřením syrových vnitřností býložravců, ale také hlodavců, zajíců a jiných zvířat, jež obsahují *Měchožila zhoubného*, se můžou psovitě šelmy nakazit *echinokokózou*. Seřere-li pes vnitřnosti s bubelemi *Tasemnice vroubené*, v případě zajíců *Tasemnice hráškové*, dospělec *tasemnice* parazituje v zažívacím ústrojí daného psa. Další zástupe z třídy *tasemnic*, který může být nebezpečný pro psa, je *Škulovec liščí*. Lze se jím nakazit pozřením ryby, která slouží jako mezipositel tohoto parazita. Ve třídě *motolic* se lze při pozření syrových ryb z nekontrolovaných chovů obávat *Motolice žlučové* či *Motolice psí*, které se usazují v játrech a ve žlučovodech psů. Nebezpečné onemocnění po požití kontaminovaného masa z často užitkového zvířete je *toxoplasmóza*, jejíž přenašečem je prvok *Toxoplasma gondii*, jenž je rozšířen prakticky po celém světě.

Druhy masa

Hovězí maso

Patří k biologicky nejhodnotnějším druhům masa, má cihlově červenou až hnědočervenou barvu. Obsahuje až 23 % bílkovin, velké množství dvoumocného železa a vitamínů skupiny B, je zdrojem esenciálních aminokyselin a obsahuje jen 3-6 % tuku. Je velmi vhodné k podávání všem skupinám psů včetně štěňat od 3 týdnů věku.

Telecí maso

Je bledě růžové až růžové, měkké konzistence a libové. Obsahuje více vody než maso hovězí. Je vysoce stravitelné, obsahuje zhruba 20 % bílkovin a pouze 3-6 % tuku. Můžeme jej zkrmovat všem psům, zvláště vhodné je jeho podávání při různých dietách a můžeme jej nabízet i velmi malým štěňatům.

Koňské maso

Jeho barva je tmavě červená. Obsahuje přes 20 % bílkovin a pouze 2 % tuku. Nemá-li majitel ke krmení koniny odpor, může ji nabídnout všem psům v běžné zátěži.

Vepřové maso

Má růžovou až světle červenou barvu, svalovina je prorostlá tukem. Bílkoviny jsou zde obsaženy v poměru 18 %, tuk 20-50 %. Vzhledem k obsahu tuku má vepřové maso vyšší energetickou hodnotu a tím je také hůře stravitelné, u citlivějších psů může způsobovat průjem. Hodí se zejména pro psy ve vysoké zátěži a pro zvířata trvale žijící venku.

Skopové maso

Zabarvení je cihlově červené až tmavočervené. Obsah bílkovin je asi 21 %, tuku 15 %. Významné je svým vyšším podílem draslíku, sodíku a železa. Někteří psi jej mohou odmítat pro jeho charakteristickou vůni a chuť, ale pokud psu chutná, není důvod jej do jídelníčku nezařadit.

Kozí a kůzlečí maso

Má světlejší barvu než maso skopové, obsahuje hodně vody a je dobře stravitelné. Obsahuje zhruba 20 % bílkovin a 7 % tuku, je tedy vhodné jako součást diet a můžeme jím krmit také štěňata.

Zvěřina

Jedná se o maso volně žijících zvířat, tedy srnčí, dančí, kančí, zaječí, křepelčí a podobně. Maso zvěřiny je tmavočervené až červenohnědé, je velmi výživné a lehce stravitelné, obsahuje přibližně 20 % bílkovin a 3 % tuku. Je bohaté na obsah minerálních látek (sodík, draslík, železo, fosfor) a vitamínů skupiny B. Volně žijící zvířata však mohou být napadena různými parazity, proto jsou chovatelé při zkrmování zvěřiny opatrní a někteří ji úplně zavrhnou.

Králičí maso

Maso bledě růžové, netučné. Je výborně stravitelné, obsahuje asi 18 % bílkovin a pouze 6 % tuku. U psů alergických na drůbeží maso je vhodnou náhražkou a můžeme jej zařadit do jídelníčku i měsíc starým štěňatům.

Slepičí a kuřecí maso

Jedná se o maso světlé růžové barvy, které je výborně stravitelné. Podíl bílkovin ve svalovině je zhruba 20 %, tuku jen 3 %, u staších slepic však až 13 %. Má nižší energetickou hodnotu a skvěle se hodí ke krmení psů při různých dietách. Pro většinu chovatelů je kuřecí maso nejdostupnější alternativou krmení, kuřecí krky, křídla, stehna či skelety jsou u většiny psů a často i štěňat nejběžnějším zdrojem kostí. Kuřecí maso je však také častým alergenem, proto se v jídelníčku postižených psů musí nahrazovat jinými netučnými druhy mas.

Krůtí maso

O krocانovi nebo krůtě se říká, že má sedm druhů masa (bílé na prsou a u ramenních kostí, tmavé na nohou). Obsahuje asi 20 % bílkovin a 17 % tuku a je lehce stravitelné. Má vyšší energetickou hodnotu než maso kuřecí a také tvrdší kosti. Pokud to však psům nezpůsobuje potíže, bez obav zařazujeme krůtí maso jak do jídelníčků psích sportovců, tak i zvířat v běžné zátěži.

Kachní a husí maso

Jedná se o maso tmavočervené barvy a poměrně tučná. Na přibližně 18 % bílkovin připadá 20-37 % tuku. Tato masa jsou výborným zdrojem energie, jsou dobře stravitelná, ale některým psům mohou kvůli vyššímu procentu tuku způsobovat trávicí problémy.

Rybí maso

Je bohaté na plnohodnotné bílkoviny, jejichž obsah je průměrně 17 %, minerální látky (fosfor, mořské ryby obsahují jód, fluór, sodík). Červené rybí maso obsahuje více minerálních látek než bílé. Obsah tuku v rybím mase může být 2-25%. Především tučné maso je bohaté na vitamíny A, B a D. Rybí tuk (trán) je výborným zdrojem esenciálních mastných kyselin a má vysokou biologickou hodnotu. Některé ryby (např. kapr obecný, sumeček, cejn velký, máčka skvrnitá, karas stříbřitý, vranka obecná) však obsahují enzym *thiaminázu*. Tento enzym narušuje vstřebávání vitamínu B1, proto ryby s obsahem *thiaminázy* nezkrmujeme příliš často nebo přidáváme do krmiva vitamín B1, nejlépe prostřednictvím pivovarských kvasnic. Menší ryby zkrmujeme vcelku i s kůží, hlavami, ploutvemi, vnitřnostmi a samozřejmě i s kostmi. Libové rybí maso je vhodné při různých dietách a můžeme jej podávat dokonce štěňatům již od 3. týdne věku.

Vnitřnosti

Játra

Jsou hodnotným zdrojem bílkovin (asi 20 %), mají vysokou koncentraci minerálů, stopových prvků a vitamínů (A a D) a obsahují až 8 % tuku. Jelikož jsou v těle odpadním orgánem a může hrozit kontaminace těžkými kovy, které se v játrech usazují, krmíme tuto vnitřnost pocházející především z mladých zvířat, nejlépe drůbeží, ale není nutné se vyhýbat ani játrům hovězím nebo vepřovým. Podáváme je psům v běžné i zvýšené zátěži a štěňatům až od 6. týdne života.

Ledviny

Obsahují přibližně 16 % bílkovin, 5 % tuku, velké množství železa, vitamíny C a B. Stejně jako v případě jater se jedná o odpadní orgán, proto je nezkrmujeme příliš často a vybíráme raději telecí nebo vepřové.

Slezina

Bílkoviny jsou zde zastoupeny v poměru 18 %, tuky asi 4 %. Obsahuje hodně železa a vitamínu A, ale stejně jako játra nebo ledviny určitě není vhodná ke každodennímu krmení. V našich podmínkách je navíc slezina koz a ovcí považována za rizikový materiál (BSE), proto bývá likvidována a ani hovězí není běžně na trhu.

Dršťky

Jsou se svým obsahem bílkovin 10-14% a tuku 2-10% a optimálním poměrem vápníku a fosforu výbornou součástí všech, zvláště dietních psích jídelníčků. Neprané žaludky přežvýkavců obsahují i částečně natrávené rostlinné zbytky a tím se pro psa stávají velmi vhodnou přirozenou potravinou. V misce každého pejska by se měly objevit minimálně jednou týdně. Chovateli jsou neoblíbené pro svůj charakteristický zápach.

Žaludky (drůbeží, vepřové)

Poměr bílkovin se může vyšplhat až k 15 %, tuk se pohybuje mezi 3-7 %. Nejlepší je podávání žaludků i s obsahem částečně natráveného krmiva a to všem skupinám psů včetně odrostlejších štěňat.

Srdce

Jedná se o svalový orgán s obsahem bílkovin zhruba 15 % a tuku 4-10 %. Je poměrně bohatým zdrojem fosforu a vápníku. Srdce je vhodné pro krmení všech skupin psů a drůbeží srdíčka můžeme bez obav podávat štěňatům od 5.týdne.

Jazyk

Je další svalový orgán s vyšším obsahem minerálních látek a tuku (14 %), bílkoviny 12 %.

Plíce

Jsou velmi dietní potravinou s obsahem bílkovin 15 % a tuku méně než 3 %. Jsou vhodné zejména pro psy se sklony k tloušťnutí a pro štěňata od 6. týdne věku.

Vemeno

Obsahuje zhruba 17 % bílkovin a je velmi tučné – až 22% tuku. Obsahuje zbytky mléka a má vyšší poměr vápníku. Jeho podávání je vhodné především psům ve zvýšené zátěži, březím a kojícím fenám a štěňatům od 7. týdne.

Kosti

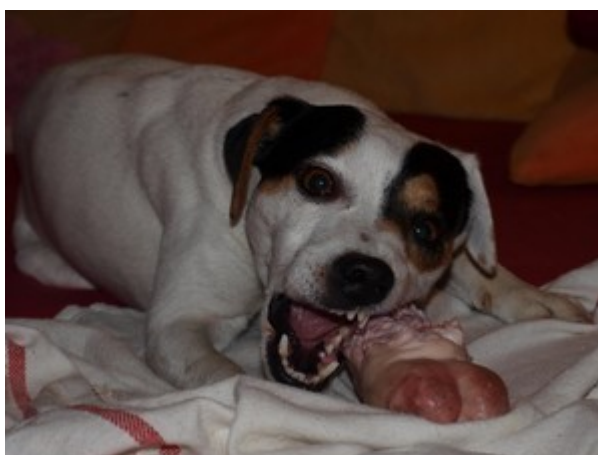
V objemu krmné dávky psa by měly tvořit zhruba **20-30 %**, počítáno i s hmotností masa, kterým jsou kosti obaleny. Pouhých 10 % čistých kostí v psím jídelníčku pokryje denní potřebu psa. Kosti jsou nenahraditelnou součástí psí stravy. Až 65 % hmotnosti kosti je tvořeno minerálními látkami, především vápníkem, který je v této formě velmi dobře vstřebatelný a využitelný.

Kosti se psu podávají vždy v syrovém stavu. Vařená, pečená či jinak tepelně upravená kost ztvrdne, zkřehne a může se lámat na malé velmi ostré kousky. Navíc se stává špatně stravitelnou a nestrávené ostré úlomky mohou velmi vážně poškodit zažívací trakt psa, v lepším případě způsobit nepříjemnou a nebezpečnou zácpu. Tomu také předcházíme tím, že kosti zkrmujeme vždy dobře obalené masem. Trávicí enzymy v psím žaludku se tvoří především s přísunem masa, proto není vhodné podávání hodně ořezaných kostí, jako jsou žebra a podobně. Když se pro podání takové potravy rozhodneme, přidáme do krmiva svalovinu a také olej.

Ke krmení jsou nejvhodnější různé druhy drůbežích kostí. Nejčastěji lze v psí misce najít kuřecí či slepičí stehna, křídla, krky nebo skelety. Vhodné je také podávání kachních či krutích krků, ale i dalších kostí. Drůbeží kosti jsou u alergických psů často nahrazovány o něco tvrdšími králičími kostmi. Pro zabavení psů a také na efektivní přirozené čištění zubů je podávání velkých tvrdých kostí. Můžeme si vybrat mezi hovězími, vepřovými nebo jehněčími dlouhými kostmi, lopatkami či hrudní kosti. Neměli bychom ke zkrmování volit velké obratle, které jsou díky svému tvaru psy často polykány vcelku a mohou pak způsobovat zácpu nebo jiné trávicí obtíže.

Jehlový reflex

Jedná se o přirozený obranný reflex žaludku a střev psa, který napomáhá trávení ostrých předmětů, kterými může být i kost. Při dotyku ostrého konce stěna střeva uhne, obejmě předmět z boku a otočí ho tupým koncem vpřed. V případě dvou ostrých konců se předmět nebo kost zase otočí a to se opakuje po celou dobu průchodu trávicím traktem. Tento reflex je pro psa zcela přirozený a rodí se s ním. Bohužel může při jeho dlouhodobém využívání téměř vymizet, proto je třeba u zvířat dlouhodobě krmených průmyslově vyráběným krmivem přecházet na podávání kostí pozvolna.

Ilustrace 2: Pes se syrovou vepřovou nožičkou

Přílohy

Přílohy by měly tvořit zhruba 20-30 % z celkového objemu krmné dávky. Přílohami myslíme zeleninu 70 % a ovoce 30 %. Pokud zvolíme i podávání obilných příloh, krmíme v poměru zelenina 60%, ovoce 30 % a obiloviny 10 %. Ideální poměry zeleniny a ovoce jsou 40 % listová zelenina, 40 % ostatní zelenina, 30 % ovoce. Přestože je pes masožravec, není výhradním masožravcem a přílohy tvoří nenahraditelnou součást jídelníčku a zdroj vlákniny a celé škály vitamínů a minerálů.

Zelenina

Zelenina může být pro psa špatně stravitelná, proto se nabízí možnost upravit ji varem. Tak se ale bohužel zničí většina vitamínů a prospěšných látek. Proto můžeme zeleninu před podáváním přemrazit nebo spařit. Pokud však našemu psu syrová zelenina nečiní potíže (nadýmání, nestrávené kousky ve stolici), můžeme ji zcela bez obav podávat. V každém případě však musí být nakrouhaná nebo mixovaná na malé kousky. Velmi dobře stravitelná rostlinná potrava je již částečně natrávená. Můžeme ji psu podávat formou zelených nepraných dršťek nebo nepraných drůbežích žaludků.

Někteří psi odmítají zeleninu přijímat. V takovém případě je vhodné ji zamíchat do masových směsí, případně ochutit olejem. To podpoří také vstřebávání vitamínů rozpustných v tucích.

Druhy zeleniny

Listová zelenina

Řadí se sem všechny druhy salátů (hlávkový, ledový, listový, římský), které příznivě působí na trávení a jsou zdrojem vitamínu C, K, karotenidů, kyseliny listové, manganu, chromu, jodu a zinku. Podobnou skladbu má i polníček, jenž je bohatý především na obsah vitamínu C a rutinu, jakožto účinného antioxidantu a antikarcinogenu. Vitamín C a K, draslík a karotenidy najdeme také ve špenátu, který navíc působí jako antioxidant, je antianemický, udržuje správnou funkci očí a napomáhá trávení. Dále můžeme psu nabídnout magnold, řeřichu, rukolu nebo chřest.

Plodová zelenina

Většina zástupců plodové zeleniny obsahuje alkaloid solanin, který se vyskytuje především v nezralých plodech a organismus psa je na něj poměrně citlivý. Proto tuto zeleninu podávat můžeme, ale v omezeném množství. Poměrně velké množství ho můžeme najít v rajčatech, v bramborách nebo v lilku. Naopak pozitivně na obranyschopnost, trávení, krevní oběh a funkci slinivky břišní působí nízkoenergetická okurka, cuketa, patizon nebo velmi vhodná dýně. Pozitivně především na vylučovací soustavu psa působí všechny druhy melounů, které jsou bohaté na vitamín A, B1, B2, PP, P a C a další minerální prvky.

Kořenová zelenina

Výborně využitelnou zeleninou z této skupiny je merkev. V syrovém stavu má močopudné účinky a podporuje správnou funkci ledvin, vařená pomáhá při průjmech a její šťáva pozitivně působí na srdce. Díky vysokému obsahu vitamínu A prokazatelně zlepšuje vidění za šera,

funguje jako antioxidant, podporuje obranyschopnost a snižuje riziko rakoviny. Kvůli vysokému obsahu betakarotenu může u bílých psů zbarvovat srst do žluta, kolem očí, nosu, řitního otvoru a polštářku dokonce do červena. Naopak však může v létě příznivě působit našpatně pigmentovanou kůži a zabraňuje spáleninám na víčkách. Pozitivní účinky na organismus má také celer. Najdeme v něm vitamín C, B1, B2, PP, draslík, vápník, sodík, hořčík, fosfor, železo i jód. Podobné látky obsahuje také petržel, která má dobrý vliv na trávení a močové cesty. Dále můžeme bez obav psovi nabídnout řepu, zvláště červenou. Díky vysokému obsahu cukru ji psi často přijímají bez problému. Je zdrojem draslíku, křemíku, vitamínu C a kyseliny listové. Může zbarvovat moč i trus psa.

Košťálová zelenina

Do psího jídelníčku můžeme zařadit zejména brokolici. Je bohatá na vitamín C, E, B1, B2, kyselinu listovou, karotenidy, draslík, vápník, hořčík, fosfor a síru. Má antioxidační a protirakovinové účinky. Určitě můžeme psu nabídnout také zelí, ať již pekingské nebo hlávkové. Mnoho psů také s velkou radostí přijímá kysané zelí, které je výborným zdrojem vitamínu C.

Cibulová zelenina

Řadíme sem cibuli, pórek, česnek. Díky specifické aromatizované chuti ji nepodáváme psům často, avšak v malém množství rozhodně neublíží, naopak má pozitivní účinky na organismus.

Ovoce

Stejně jako zelenina, i ovoce musí být před zkrmením nakrájené na malé kousky. Některým psům mohou způsobovat potíže příliš kyselé druhy ovoce, proto je nezkrmujeme ve velkém množství. Podáváme-li ovoce v kombinaci s mléčnými výrobky, volíme spíše méně kvasivé druhy, abychom nezpůsobili psu žaludeční potíže či nadýmavost.

Obiloviny

Často se chovatelé přou na téma obiloviny. Obiloviny jsou především bohatým zdrojem energie. Obsahují však lepek, který je pro masožravce velmi špatně stravitelný a je také častým alergenem. Jedná se o bílkovinu obsaženou především v pšenici a přestože jsou již šlechtěné různé druhy této rostliny s menším obsahem lepku, není příliš vhodné její podávání, ať již v jakékoliv formě. Vyhnout bychom se měli také kukuřici.

Oblíbenou přílohou jsou ovesné vločky, které obsahují méně energie než pšenice nebo kukuřice, ale jsou mnohem stravitelnější. Podáváme je nejlépe spařené či rozmočené v teplé vodě. Jsou vhodné pro psy v zátěži, pro březí a kojící feny, u kterých mají dokonce příznivý vliv na tvorbu mléka.

Vhodnou lehce stravitelnou přílohou je rýže, která obsahuje hodně energie, bílkoviny a aminokyseliny. Příznivě působí při průjmech. Psům v zátěži můžeme přidávat také podobně dobře stravitelné těstoviny. Mají nízký glykemický index, takže se z nich energie uvolňuje postupně. Obsahují jen malé množství vlákniny a jsou pro organismus téměř plně využitelné.

Ostatní složky stravy

Mléčné výrobky

Mléčné výrobky nejsou v psím jídelníčku nezbytné, avšak můžeme je podávat. Mléko obsahuje vysoký podíl dobře vstřebatelného vápníku, ale také poměrně velké množství fosforu. V žádném případě jím nelze nahradit zkrmování kostí. Neměli bychom také z důvodu odlišného trávení v jedné krmné dávce kombinovat maso s mléčnými výrobky.

Laktóza

Kravné mléko obsahuje velké množství mléčného cukru – laktózu. Ta je pro většinu psů nestravitelná a působí průjem. Kysané výrobky z mléka (jogurty, podmáslí, tvarohy) mají obsah laktózy výrazně snížen působením bakterií mléčných kyselin, proto je můžeme psům bez obav podávat. Téměř nulové procento laktózy se nachází v sýrech. Volíme však druhy s nízkým obsahem soli, jako jsou neochucené čerstvé sýry.

Ve většině kysaných mléčných výrobků najdeme také živé mléčné bakterie, které napomáhají správnému fungování trávení a vstřebávání živin. Po prodělaném průjmu či po léčbě antibiotiky je vhodné obnovit mikroflóru ve střevě psa podáváním kysaných mléčných výrobků.

Doplňky

Vejsce

Psům můžeme podávat téměř všechna vejce, nejčastěji máme k dispozici slepičí nebo křepelčí. Vejce jsou jedinečným zdrojem živin, obsahují velké množství bílkovin, vitamínů, minerálů, aminokyselin, ale také cholesterolu. Nejvíce je ho obsaženo ve žloutku, asi 20 mg. Žloutek je také bohatý na mnoho esenciálních nenasycených mastných kyselin, vitamíny a minerály, které mají příznivý vliv na srst. Můžeme jej psu bez obav podávat 1-2x týdně. Syrový bílek však obsahuje protein *avidin*, který narušuje vstřebávání biotinu, proto jej psům dáváme pouze tepelně upravený. V případě krmení skořápky je nutné ji rozdrtit na prášek a zakapat citronovou šťávou, protože i když je bohatá na minerály, v původním stavu je pro organismus téměř nevyužitelná. Celá vejce můžeme také bez obav podávat vařená.

Oleje

Oleje jsou ve výživě psů velice důležité především pro obsah esenciálních mastných kyselin, které si organismus neumí sám vyrobit. Obsahují také mnoho vitamínů, minerálů a stopových prvků v koncentrované formě. Jsou také důležité pro vstřebávání mnoha vitamínů rozpustných v tucích. Mají pozitivní účinky na kůži a srst. Olej přidáváme do krmení zhruba 3x týdně. Dodržujeme dávkování, protože vitamíny A a D v olejích obsažené jsou rozpustné v tucích, a lze jimi psa předávkovat. Můžeme používat různé druhy živočišných (lososový, sardinkový, jaterní velerybí) i rostlinných (slunečnicový, olivový, lněný, dýňový, pupalkový) olejů.

Sůl

Ve velkém množství sůl do psího jídelníčku rozhodně nepatří. Chlorid sodný je však potřebný pro správné fungování organismu psa. Pokud psovi občas podáváme různé druhy psích

pamlस्कú (většina psích sucharů sůl obsahuje), není potřeba sůl do krmiva přidávat. Pokud však krmíme výhradně syrovou stravou, jednou týdně přidáme do krmiva špetku soli.

Oříšky a semínka

Tyto plodiny jsou dobrým zdrojem tuku, bílkovin a vápníku. Z rostlinných zdrojů je vápník navíc lépe využitelný, než např. z mléka. Oříšky i semínka podáváme vždy mechanicky narušená, jinak by trávicím traktem psa pouze prošly bez užitku, a nejlépe zamíchaná do vlhkého druhu potravy, abychom zamezili vdechnutí. Můžeme psu nabídnout vlašské ořechy, mandle, lískové ořechy, para ořechy, kokos, sezamová semínka, dýňová semínka, slunečnicová semínka, mák setý.

Minerální doplňky

Na trhu je celá řada kompletních minerálních doplňků, většinou obsahují vodní řasy. K dennímu podávání jsou vhodné hnědé mořské řasy, které obsahují řadu vitamínů, např. vápník, fosfor, hořčík, draslík, sodík, železo, jód, vitamíny skupiny B a C, mají vysoké antioxidační účinky. Navíc podporují pigmentaci, proto ji můžeme přidávat štěňatům s nedostatečně pigmentovanými nosy, tlapkami či očními víčky. Můžeme psu nabídnout také červené mořské řasy nebo mořské korály. Ze sladkovodních řas je nejdostupnější chlorela, která má mimo jiné detoxikační účinky, posiluje metabolismus, díky obsahu celulózy pročišťuje střeva a působí jako antioxidant. Podobné účinky má také řasa spirulina.

Droždí

Kvasnice jsou bohatým zdrojem vitamínů skupiny B a obsahují velké množství bílkovin. Mají příznivý vliv na srst, trávení a podporují chuť k jídlu. Čerstvé kvasnice mohou psa nadýmat, proto podáváme raději sušené nebo lisované ve formě Pangaminu.

Kloubní doplňky

Na trhu je velké množství kloubních doplňků. Pokud náš pes nemá prokázané potíže, volíme vždy ty, které neobsahují látky proti bolesti. Nejvhodnějším preventivním přípravkem, který můžeme psu podávat v pravidelných kúrách několikrát za rok, je hydrolyzovaný kolagen, jež lze koupit ve formě prášku, nebo ve formě vysoce využitelného koloidního roztoku.

Vitamíny

Vitamín je látka, která spolu s bílkovinami, sacharidy a tuky patří k základním složkám potravy. Organismus si většinu z nich nedokáže vyrobit sám, proto je musíme psům podávat pestrou stravou, která je zdrojem těchto látek. Nedostatek vitamínů (*hypovitaminóza*) je nebezpečný stav, kdy se mohou objevovat poruchy funkce jednotlivých částí organismu, ale i vážná onemocnění. Řeší se přidáváním určitého vitamínu do stravy psa. Mnohdy horší je však nadbytek vitamínů (*hypervitaminóza*). Přebytké vitamíny rozpustné ve vodě umí organismus částečně vyloučit a dá se jednoduše vyřešit dočasným nepodáváním jednotlivých vitamínů. Vitamíny rozpustné v tucích se však v těle ukládají. Velké riziko způsobuje vitamín A, který je v nadměrném množství toxický, a vitamín D, který způsobuje hyperkalcémii.

Vitamíny rozpustné ve vodě: C, B1, B2, B3, B5, B6, B7, B9, B12

Vitamíny rozpustné v tucích: A, D, E, K

Voda

Přestože čerstvá potrava obsahuje až 80 % vody a přirozeně krmení psi mají nižší potřebu příjmu tekutin, musíme psu vždy umožnit přístup k čerstvé pitné vodě. Množství pití tekutin je u každého zvířete individuální, mění se v ročních obdobích nebo při fyzické zátěži či výcviku. Průměrná spotřeba vody je 30-60 ml/kg psa každý den.

Pamlsky

Při výcviku můžeme samozřejmě použít syrové maso. To se však může rychle kazit a není příliš praktické. Ideální pamlsk na výcvik by měl být zdravý, lákavý, chutný a tak velký, aby jej pes mohl bez zdlouhavého žvýkání pozřít a trénink mohl pokračovat. Nejvhodnějším pamlskem je sušené maso. Lze si svalovinu sušit doma, nebo ji koupit již v sušené formě v chovatelských potřebách. Dále je vhodné psům podávat různé sušené vnitřnosti (játra, ledviny, plíce) či větší sušené pamlsky na okusování (hovězí i vepřové uši, trachey, šlachy, chrupavky, býčí penis, rybí hlavy, kuřecí křídla, pařáty). Dále můžeme v omezeném množství využít piškotů či obyčejných suchých pamlsků, které neobsahují umělá barviva, konzervanty ani dochucovadla. Chutné, zdravé a praktické pamlsky můžeme psům upéct i doma.

Játrové kostičky: 0,5 kg jater, 0,5 kg ovesných vloček, dvě vejce, česnek, majoránka

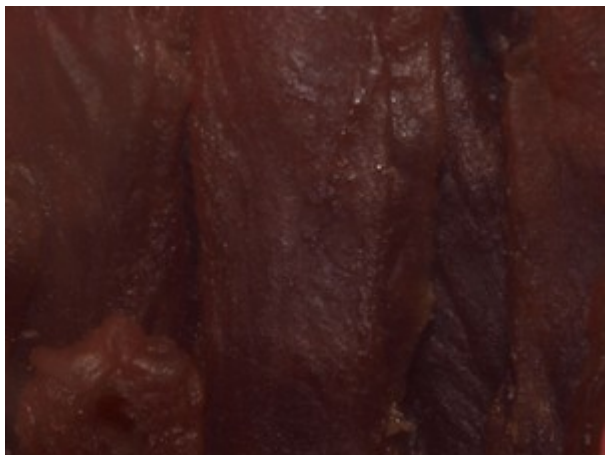
Ilustrace 4: Ingredience na domácí játrové kostičky

Ilustrace 3: Játrové kostičky

Ilustrace 6: Sušené kuřecí maso s treskou

Ilustrace 5: Sušené kachní maso

Ilustrace 8: Sušená střívka

Ilustrace 7: Sušené vepřové ucho

Nevhodné potraviny

Nevhodné potraviny pro psa jsou snad pouze jedy jako takové. Toxický je pro psa v určitém množství také solanin nebo kakao. Dále není vhodné podávat psu často a ve velkém množství nadýmavé a špatně stravitelné luštěniny, cibuli, česnek, hroznové víno či melouny, ze kterých jsme předem nevybrali zrníčka. A ani slaná, kořeněná, smažená či jinak tepelně upravená lidská jídla do psí misky rozhodně nepatří.

Výpočet krmné dávky

Výpočet krmné dávky se počítá vždy na ideální hmotnost konkrétního psa. Při doteku bychom měli cítit žebra a páteř. Potřebujeme-li, aby pes váhu zvýšil či zredukoval, řídíme se konečným číslem, kterého chceme dosáhnout.

Krmná dávka se skládá z: **maso (50-60 %), kosti (20-30 %), přílohy (20-30 %)**.

Denní dávka by měla činit zhruba 2-3 % ideální hmotnosti psa. U štěňat rychle rostoucích plemen a psů ve vysoké se můžeme dostat dokonce na 6 %, naopak u starých či méně aktivních jedinců je ideální pouze 1,5 %. Krmná dávka je velmi individuální číslo závislé na metabolismu psa, jenž může být ovlivněn také kastrací, případně na zvýšené zátěži či ročním období.

U malých plemen si musíme pečlivě hlídat, kolik dostane pes během dne a při výcviku pamlsků, aby pes nezačal nadměrně přibírat. Naopak v období přípravy psa na náročnou sezónu, při zvýšené fyzické aktivitě a při potřebě nabrání svaloviny množství podávané potravy zvyšujeme. U sportujících psů však platí, že obezita je mnohem závažnější problém než podvýživa. Vyšší hmotnost při pohybu příliš zatěžuje pohybový aparát zvířete. Také psy s kloubními problémy udržujeme vždy na velmi nízké tělesné hmotnosti.

Příklad jídelníčku na týden u sportujícího Parson Russell teriéra, váha 7 kg, velmi vysoká zátěž, výpočet krmné dávky 4 %.

Pondělí

Ilustrace 10: Kachní krk

Ilustrace 9: Vepřové maso hrubomleté, dršťky, červené zelí, celer, červená řepa, rajčata, olej

Úterý

Ilustrace 12: Kuřecí křídla

Ilustrace 11: Sledí, krůtí srdíčka, mleté vemeno, celer, červená řepa, bílé zelí, mrkev, Pangamin

Středa

Ilustrace 14: Králičí hlava

Ilustrace 13: Telecí maso hrubomleté, vemeno, hovězí srdce, červená řepa, petržel, mrkev, červené zelí, brokolice, vaječný žloutek

Čtvrtek

Ilustrace 15: Krůtí krk

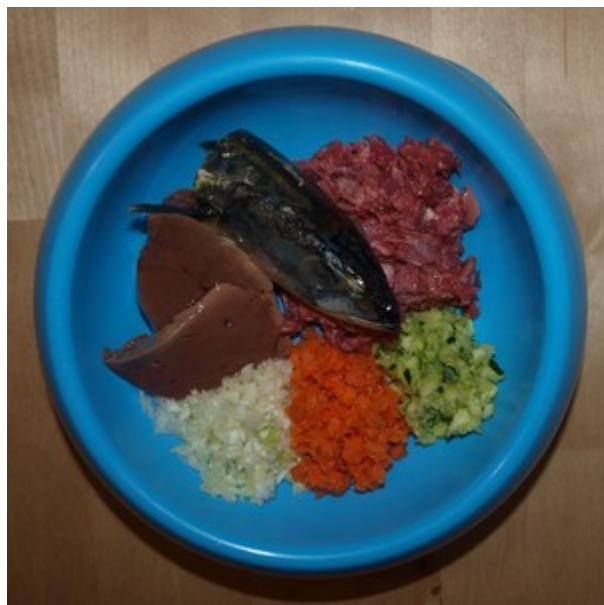

Ilustrace 16: Hovězí maso hrubomleté, vepřové ledviny, růžičková kapusta, pekingské zelí, mrkev, celer, okurka, těstoviny, Chlogamin (chlorela + Pangamin), olej

Pátek

Ilustrace 18: Kuřecí stehno

Ilustrace 17: Hovězí maso hrubomleté, makrela, vepřová játra, pekingské zelí, mrkev, okurka

Sobota

Ilustrace 20: Bílý jogurt, kivi, jablko, banán

Ilustrace 19: Hovězí maso s droby mleté, mleté vemeno, zvěřina, pekingské zelí, mrkev, petržel, okurka, olej

Neděle

Ilustrace 21: Kachní stehno

Ilustrace 22: Kapr a sumeček mletý, mleté dršťky, sled', patizon, italská ředkev, mrkev, petržel, růžičková kapusta, těstoviny, Pangamin

Barf v praxi

Příprava krmení pro sedm psů (Parson Russell teriér, jorkširský teriér, Border kolie, 2x kokršpaněl, 2x leonberger), vše čerstvé a chutné.

Ilustrace 24: Hovězí maso hrubomleté (1,8 kg), vepřové ledvinky (0,8 kg), okurka, růžičková kapusta, mrkev, celer, pekingské zelí (v mixéru), těstoviny, olej, Pangamin, Chlogamin, collagen

Ilustrace 23: Připravené maso a zelenina těsně před rozvážením jednotlivým psům do misek

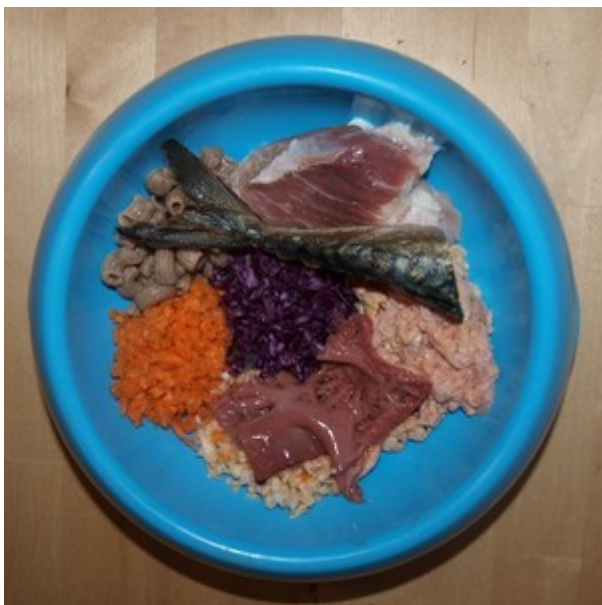
Další příklady kompletních misek a krmení BARF

Ilustrace 26: Telecí maso hrubomleté, hovězí ledviny, okurka, červené zelí, pekingské zelí

Ilustrace 25: Kapr a sumeček mletý, hovězí srdce, zvěřina, kapusta, mrkev, cuketa, červená řepa, bílé zelí

Ilustrace 28: Vepřové maso kusové, makrela, hovězí vemeno, vepřové plíce, červené zelí, mrkev, celer, těstoviny

Ilustrace 27: Vepřové maso hrubomleté, losos, dršťky mleté, červená řepa, bílé zelí, mrkev, brokolice

Ilustrace 29: Hovězí maso hrubomleté, vepřové maso kusové, brokolice, celer, mrkev, bílé zelí, vaječný žloutek

Ilustrace 30: Tvaroh tučný, kivi, ananas, jablko, med

Výzkum k seminární práci

Odpovídající: 50 dotazovaných majitelů psů; studenti a učitelé Gymnázia Kroměříž, členové a kurzisté Agility Kroměříž, o.s

Dotazník

- 1. Víte, co je BARF?**
 - a) ano
 - b) ne
 - c) už jsem pojem slyšel/a

- 2. Jak krmíte svého psa?**
 - a) granule/konzervy
 - b) vařená strava
 - c) BARF
 - d) lidské jídlo
 - e) druhy krmení střídám

- 3. Dáváte svému psovi kosti?**
 - a) nikdy, mám z toho srach
 - b) tepelně upavené (zbytky z kuchyně)
 - c) pouze syrové
 - d) dávám všechny kosti

- 4. Dali jste někdy psovi syrové maso?**
 - a) nikdy, mám z toho srach
 - b) zkoušel/a jsem, ale pes odmítal
 - c) přidávám na zpestření stravy
 - d) krmím syrovým masem

- 5. Nabízíte psovi syrové ovoce nebo zeleninu?**
 - a) nikdy, pes je masožravec
 - b) zkoušel/a jsem, ale pes odmítal
 - c) přidávám na zpestření stravy
 - d) krmím zeleninu jako přílohu

- 6. Kolik času věnujete přípravě krmení pro psa?**
 - a) několik minut, baví mě to
 - b) pouze dám granule/konzervu do misky

Výsledky

Otázka č. 1

Z padesáti dotazovaných jich **17** odpovědělo, že ví, co pojem BARF znamená. Pravděpodobně to byli většinou lidé, kteří chodí se psy na cvičiště a v různých diskuzích mezi sebou se o krmení přirozenou stravou dozvěděli. Téměř polovina, tedy **24** lidí zahrlo možnost b). Hlavním důvodem, proč práci píšu, je, aby se o tomto způsobu sravy dozvědělo co nejvíc lidí ze široké veřejnosti. Všem těmto lidem jsem po vyplnění dotazníku problematiku objasnila a případně je navedla, kde mají hledat další informace. **9** respondentů si zřejmě nebylo úplně jistých, proto se drželi u zdi a zakroužkovali, že neví jistě.

Otázka č. 2

Překvapilo mě, že téměř 80 % dotazovaných se rozhodovalo pouze mezi dvěma možnostmi. Dalo se očekávat, že největší skupina majitelů psů krmí svá zvířata průmyslově vyráběným krmivem – **21**, tedy více než 40 %. Pouze **2** lidé si vybrali možnost krmení vařenou stravou. Aktivních příznivců přirozené sravy se mezi účastníky našlo **5**, **4** lidé se přiznali, že krmí psa převážně lidským jídlem. A celých **18** jich druhy krmení střídá! Z toho pravděpodobně vyplývá, že mají své psy rádi a občas jim chtějí přidat do misky na zpestření něco dobrého.

Otázka č. 3

Strach z krmení kostí má **13** dotazovaných, což je přirozené, díky různým předsudkům. Alarmující je však číslo **17** u možnosti b). Lidé si vůbec neuvědomují, jak hazardují se životem svého psa, když jej v dobré vůli zaměňují za odpadkový koš. Protože ale postupně probíhá osvěta, celých **13** odpovědí c) je velmi pozitivní výsledek. Poslední možnost je sporná, leč zahrlo ji **7** účastníků dotazníku.

Otázka č. 4

Na otázku, zda-li majitelé svým psům nabízejí maso, odpovědělo **18** majitelů psů záporně – nikdy. Velmi pozitivní je poměrně nízké číslo u možnosti, že pes syrové maso odmítl, pouze **4**. Znamená to, že se jedná o lákavý, chutný a psům přirozený způsob výživy. Necelá polovina respondentů (**23**) napsala, že maso psovi občas podává. Může se jednat o případy střídání krmení granulemi a BARF či pouze o občasné krmení masa jako pochutiny. Logicky z otázky č. 2 vyplývá, že majitelé pejsků krmených čerstvou potravou, dostává maso pravidelně do misky – **5** odpovědí.

Otázka č. 5

V případě zeleniny z výzkumu vyplývá méně nabízejících (**14**) a více odmítačů (**8**). Příliš se však neliší počet dotazovaných (**22**), kteří zeleninu psovi podávají příležitostně. A **6** lidí označilo za správnou odpověď krmení zeleniny ve formě přílohy. Většina byla pravděpodobně od aktivních BARF vyznavačů.

Otázka č. 6

Velmi mě potěšilo, že větší polovina majitelů psů – **28** – si vybrala možnost a). Krmení psů je baví a rádi nabídnou svému mazlíčkovi chutnou stravu. To je opravdu velmi pozitivní výsledek, protože by mohli bez problému začít krmit syrovou stravou! Celých **22** lidí pouze dá krmivo do misky, což je dokonce o jednu odpověď víc, než u otázky č. 2 a vybrané možnosti krmení granulemi. Možná by se však i někdo z této skupiny rád dozvěděl, že lze psa živit mnohem kvalitněji, lépe a levněji.

Závěr

Mohli jste se přesvědčit, že BARF nabízí spoustu možností, jak zpestřit jídelníček psa. Všichni naši psi syrové maso milují, bez problému přijímají také zeleninu, případně ovoce a mléčné výrobky. Já si užívám pohled na spokojeně hltající zvířata s výborným pocitem, že jsem jim nabídla to nejlepší a nejpřirozenější, co jen mohou dostat. A jsem ráda za každého člověka, kterého přesvědčím, aby BARF vyzkoušel. Většinou u čerstvé stravy lidé zůstanou navždy.

Seznam použité literatury

NOVODÁDOVÁ, Kateřina. *BARF*. Praha: Plot, 2011. ISBN 978-80-7428-062-7

FOGLE, Bruce. *Pes věrný přítel*. Praha: Knižní klub, 2006, © 2003. ISBN 80-242-1417-2

STUHLÍ, Ivan. *Nemá váš pes cizopasníky?*. Praha: nutri CYON, 1995. ISBN 80-901885-0-8

MIKULICA, Vladimír. *Poznej svého psa*. Praha: Dialog, 1991. ISBN: 8085843005

FAQ: <http://www.barfclub.eu/faq.php>

Maso: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Maso>

Maso a masné výrobky: <http://www.vladahadrava.xf.cz/maso.html>

Barviva: <http://biologie.php5.cz/barviva.php>

Aujeszkyho choroba: <http://www.mskralupy.cz/index.php?>

option=com_content&view=article&id=60&Itemid=61 – Aujeszkyho choroba

VAZDOVÁ, Pavlína. Vejce, jogurt, mlíčko, rozzáří vám líčko. *Pes přítel člověka*, červen 2010, č. 6, s. 34

VAZDOVÁ, Pavlína. Obilíčko, obilí – výživáře rozčílí?. *Pes přítel člověka*, červenec 2010, č. 7, s. 36

VAZDOVÁ, Pavlína. Řepa a brambory hafanům vyhoví?. *Pes přítel člověka*, říjen 2010, č. 9, s. 33

VAZDOVÁ, Pavlína. Mrkev, celer, petržel, aby dlouho vydržel!. *Pes přítel člověka*, listopad 2010, č. 11, s. 30

VAZDOVÁ, Pavlína. Zelenina listová, dobré zdraví zachová!. *Pes přítel člověka*, prosinec 2010, č. 12, s. 34

VAZDOVÁ, Pavlína. Zdali zelí zdraví tmelí?. *Pes přítel člověka*, leden 2011, č. 1, s. 56

VAZDOVÁ, Pavlína. Rajče, tykev, okurka!. *Pes přítel člověka*, únor 2011, č. 2, s. 28

VAZDOVÁ, Pavlína. „Tukominy“ a... *Pes přítel člověka*, únor 2012, č. 2, s. 34

VAZDOVÁ, Pavlína. „Vodominy“ - hurá na ně!. *Pes přítel člověka*, březen 2012, č. 3, s. 29-30

VAZDOVÁ, Pavlína. S fosforem a vápníkem (ne)stane se krápníkem!. *Pes přítel člověka*, květen 2012, č. 5, s. 32-33

KLIMEŠOVÁ, Martina. BARF a pamlsky. *Psí sporty*, březen 2012, č. 2, s. 28

Všechny fotografie použité v SOČ jsou vlastní. © Denisa Lajmarová